

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психології

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“18” листопада 2025

**ПСИХОЛОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ РОДИН, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ
ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ**

Кваліфікаційна робота магістра

Виконавець: здобувачка другого рівня
вищої освіти, групи м207П-з

Галузь знань: С Соціальні науки,
журналістика та інформація

Спеціальність: С4 Психологія

Освітньо-професійна програма

“Психологія тренінгової роботи”

Ганна АЛАДІНА

Науковий керівник: канд.

психол. наук, ст викл.

Оксана СТРІЛЬЧУК

Рецензент: ст викл.

Вікторія ФЕДРИК

Запоріжжя – 2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНИХ СТРАТЕГІЙ ПІДТРИМКИ РОДИН, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	7
1.1. Сутність поняття «психологічна підтримка» у контексті роботи з родинами, які виховують дітей з інвалідністю.....	7
1.2. Особливості психосоціальної ситуації родин, які виховують дітей з інвалідністю.....	11
1.3. Порівняльний аналіз підходів до підтримки родин в Україні та за кордоном.....	17
Висновки до 1 розділу.....	26
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ СТРАТЕГІЙ ПІДТРИМКИ РОДИН, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	28
2.1. Організація і методи дослідження психологічних стратегій підтримки родин.....	28
2.2. Характеристика ефективних психологічних стратегій підтримки родин в Україні.....	38
2.3. Порівняльний аналіз результатів впровадження психологічних стратегій в Україні та за кордоном.....	47
Висновки до 2 розділу.....	51
РОЗДІЛ 3. ТРЕНІНГОВА ПРОГРАМА ПІДТРИМКИ РОДИН, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	53
3.1. Обґрунтування і зміст тренінгової програми підтримки родин, які виховують дітей з інвалідністю.....	53
3.2. Результати апробації тренінгової програми підтримки родин, які виховують дітей з інвалідністю.....	62
3.3. Рекомендації щодо впровадження і адаптації тренінгової програми підтримки родин в Україні.....	65
Висновки до 3 розділу.....	68
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена соціальною та науковою необхідністю відповісти на численні виклики, з якими стикаються такі сім'ї в умовах сучасного суспільства. Родини, які виховують дітей з інвалідністю, перебувають у складних життєвих обставинах, що породжує високий рівень стресу, тривоги, емоційного вигорання та соціальної ізоляції. Це потребує впровадження дієвих психологічних механізмів підтримки, які допоможуть зберегти психологічну рівновагу і покращити якість життя як батьків, так і дітей.

В Україні питання комплексної психологічної підтримки таких родин поки що не отримали достатнього розвитку, в тому числі через обмеженість ресурсів, нестачу системності в наданні допомоги та недостатнє впровадження новітніх підходів, які успішно застосовуються у багатьох країнах світу. У зв'язку з цим вивчення і адаптація світового досвіду психологічної підтримки родин є важливим аспектом для формування ефективних практик і державної політики.

Психологічна підтримка батьків дітей з інвалідністю набуває особливої ваги у контексті забезпечення стабільності сімейних стосунків та психоемоційного здоров'я, що забезпечує необхідні умови для гармонійного розвитку дитини. Крім того, збереження внутрішньої ресурсності сім'ї сприяє успішній соціальній інтеграції дітей з особливими потребами.

Соціальні та економічні трансформації, а також наслідки військових дій актуалізують потребу у додаткових психологічних ресурсах. Родини, які змушені жити в умовах переміщення або за кордоном, потребують особливої уваги та підтримки для подолання екзистенційних викликів, що робить дослідження ще більш значущим.

Наукове дослідження у цій сфері сприятиме системному осмисленню психологічних стратегій, що забезпечують підтримку родин на різних етапах розвитку дитини — від ранньої діагностики порушень до тривалого супроводу у дорослому житті, що дає змогу розробити індивідуалізовані моделі підтримки.

Також актуальність полягає в необхідності подолання бар'єрів у доступі до психологічних і соціальних послуг, які часто виникають через відсутність

кваліфікованих кадрів, фінансові обмеження та соціальну стигматизацію родин, що виховують дітей з інвалідністю.

Розробка психологічних стратегій підтримки має важливе соціальне значення, оскільки сприяє формуванню толерантного суспільства, яке визнає права і потреби людей з інвалідністю, підтримує їхнє повноцінне життя та розвиток.

Важливим є сімейноцентричний підхід, який враховує потреби всієї сім'ї, а не лише дитини з інвалідністю, що дає змогу зміцнити соціальні зв'язки, зменшити рівень стресу в родині та підвищити ефективність реабілітаційних заходів.

Через відсутність достатньої наукової уваги до комплексності проблематики підтримки родин ця тема залишається відкритою, що обумовлює потребу в нових дослідженнях із метою створення ефективних комплексних програм підтримки.

У результаті дослідження будуть визначені ключові чинники, що впливають на якість психологічної підтримки, а також розроблені рекомендації для практиків та органів влади щодо покращення системи допомоги.

Психологічна підтримка має бути інтегрована у широке соціальне середовище, враховуючи культурні особливості, існуючі соціальні інституції та міжнародний досвід, що підвищить її результативність.

Не менш важливою є орієнтація на профілактичні заходи, які сприятимуть попередженню розвитку психоемоційних розладів у батьків та дітей, підвищенню рівня психологічної стійкості.

Отже, тема дослідження є надзвичайно актуальною з огляду на потребу створення більш гуманної, ефективною і доступною системи психологічної підтримки родин, що виховують дітей з інвалідністю в Україні та за кордоном, спрямованою на покращення якості їхнього життя та соціальної адаптації.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та визначити особливості психологічних стратегій підтримки родин, які виховують дітей з інвалідністю, у контексті забезпечення їхнього психосоціального благополуччя.

Завдання дослідження:

1. Визначити теоретичні підходи до дослідження психологічних стратегій підтримки родин, які виховують дітей з інвалідністю.
2. Проаналізувати особливості психосоціальної ситуації родин, які виховують дітей з інвалідністю, в Україні та за кордоном.
3. Узагальнити ефективні психологічні стратегії підтримки родин, які виховують дітей з інвалідністю.
4. Розробити рекомендації щодо вдосконалення психологічної підтримки родин, які виховують дітей з інвалідністю, в умовах сучасного українського суспільства.

Об'єкт дослідження: родини, які виховують дітей з інвалідністю.

Предмет дослідження: психологічні стратегії підтримки родин, які виховують дітей з інвалідністю.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання визначених завдань використано комплекс таких методів:

Теоретичні методи – аналіз, синтез, узагальнення та систематизація наукової літератури, що дозволило обґрунтувати понятійно-категоріальний апарат та визначити особливості міжнародного досвіду психологічної підтримки;

Емпіричні методи – діагностичні методи (анкетування, напівструктуроване інтерв'ю), тестування (Шкала емоційного вигорання Маслач – МВІ, Тест САН (Самопочуття, Активність, Настрій));

Методи математичної обробки даних – кількісні та якісні методи обробки, кореляційний аналіз, що здійснювався за допомогою спеціалізованих статистичних програм.

Емпірична база дослідження. Дослідження проводилося протягом 3 місяців та охопило 20 батьків (10 сімей), які виховують дітей з інвалідністю. Вибірка включала осіб віком від 28 до 55 років, які проживають як в Україні, так і за її межами (вимушені переселенці).

Теоретична значимість роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні психологічних стратегій підтримки, які враховують сучасні екзистенційні виклики (наслідки військових дій та вимушене переміщення), систематизації чинників емоційного вигорання та соціальної ізоляції сімей, а також уточненні концептуальних підходів до впровадження сімейноцентричного підходу в наданні психологічної допомоги.

Практична значимість дослідження полягає в розробці та апробації тренінгової програми "Сила родини: Психологічна підтримка батьків, які виховують дітей з інвалідністю в Україні та за кордоном ", яка може бути використана фахівцями (психологами, соціальними працівниками) центрів психологічної допомоги та реабілітаційних закладів для підвищення психоемоційної стійкості батьків, а також у створенні методичних рекомендацій для органів соціального захисту.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел (48 найменувань) і 3 додатків (на 10 сторінках). Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 89 сторінок, з них основного тексту – 64 сторінки. Робота містить 5 таблиць і 2 рисунки.

ВИСНОВКИ

У ході всебічного дослідження психологічних стратегій підтримки родин, які виховують дітей з інвалідністю, було теоретично обґрунтовано, що ці стратегії є необхідним комплексом заходів, спрямованих на забезпечення емоційного, психічного та соціального благополуччя усіх членів сім'ї. Відзначена важливість інтегрованого підходу, який враховує особливості психосоціальної ситуації родин, що стикаються з багаторівневими викликами — від емоційної напруги й соціальної ізоляції до нестачі ресурсів і підтримки.

Досліджено ключові компоненти ефективної психологічної підтримки, серед яких виділяється розвиток емоційної стійкості, навичок саморегуляції, формування адаптивних моделей поведінки та підвищення сімейної компетентності у взаємодії з дитиною. Комплексний характер заходів включає як індивідуальну психотерапевтичну роботу, так і групову підтримку, інформаційно-просвітницькі кампанії та правову допомогу.

Результати емпіричних досліджень підтверджують, що тренінгові програми підтримки родин мають високу ефективність у зниженні рівня стресу, покращенні міжособистісної комунікації і зміцненні сімейних зв'язків. Психологічні вправи, тілесно-орієнтовані техніки, релаксація і дихальні практики сприяють відновленню психофізіологічних ресурсів батьків і забезпечують формування почуття впевненості у власних силах.

Апробація розробленої тренінгової програми серед 10 сімей, які виховують дітей з інвалідністю, продемонструвала позитивні зміни в емоційному стані учасників, поліпшення їхніх навичок керування емоціями та здатності ефективно комунікувати в родині. Встановлено, що програма сприяє зниженню проявів тривожності, зменшенню соціальної ізоляції та підвищенню психологічної адаптивності.

Виявлено важливість створення підтримуючого і безпечного психологічного середовища під час тренінгу, що сприяє відкритості учасників і їхній активній участі. Особливої уваги потребує індивідуалізація занять з

урахуванням особливостей кожної сім'ї, а також розширення формату із залученням онлайн-технологій для доступності допомоги.

Порівняльний аналіз українського досвіду із практиками інших країн, зокрема Європи та США, показує, що зарубіжні системи підтримки більш розвинені, мають системну нормативну базу, розгалужену мережу міждисциплінарної допомоги й інтеграцію соціальних і психологічних послуг. Українська система перебуває у процесі формування й активно адаптує кращі світові практики, хоча потребує посилення інституційної, кадрової та ресурсної бази.

Особливу увагу треба приділити подоланню соціальних бар'єрів, таких як стигматизація родин із дітьми з інвалідністю і недостатня обізнаність про можливості психологічної допомоги. Відтак, розробка системних інформаційно-просвітницьких заходів, що сприяють соціальній інтеграції та зниженню стигми, є пріоритетною.

Водночас, в сучасних українських умовах соціальної та економічної нестабільності, а також наслідків військових дій, зростає значення психологічної підтримки як засобу збереження психоемоційного здоров'я родин, особливо тих, що вимушені жити у складних життєвих умовах або за кордоном.

Розроблені рекомендації щодо впровадження і адаптації тренінгових програм враховують соціокультурні особливості України, значущість міжсекторальної координації і необхідність гнучких форматів надання психологічних послуг з використанням онлайн-ресурсів.

Стратегічно важливою є підготовка висококваліфікованих фахівців, що володіють сучасними методиками психологічної підтримки сімей з дітьми з інвалідністю, а також розбудова систем моніторингу й оцінки ефективності впроваджених програм для їхнього безперервного вдосконалення.

Визначено, що ефективність психологічної підтримки безпосередньо залежить від поєднання професійного супроводу, доступу до ресурсів, мотивації батьків та активного залучення родини в реабілітаційний процес.

Загальним результатом дослідження є підтвердження необхідності комплексного, системного і індивідуалізованого підходу до психологічної підтримки родин з дітьми з інвалідністю, спрямованого на відновлення психічного здоров'я, покращення психологічної компетентності батьків, стимулювання соціальної активності та загальне підвищення якості життя.

Отже, науково обґрунтовані стратегії підтримки та розроблена тренінгова програма мають перспективу широкого застосування в Україні та за кордоном, сприяючи формуванню толерантного, інклюзивного суспільства, що враховує і підтримує права і потреби осіб з інвалідністю та їхніх сімей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березін О. В., Безпарточний М. Г., Нікілева Л. О. Механізми формування та методологія розвитку закладів і підприємств соціального обслуговування. Полтава: Інтер Графіка, 2013.
URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2018/24.pdf
2. Беряк О. О., Гіневський М. І., Катеруша Г. Л. Соціально-психологічна підтримка військових сімей // Вісник ХНПУ, 2015.
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741697/1/>
3. Бужинська С. М., Тома А. С. Психологічний супровід батьків, що виховують дітей з особливими освітніми потребами // Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ; Лісабон, 2021. С. 120–124.
4. Дідик Н. Ф. Соціально-психологічна підтримка членів родин військовослужбовців як чинник впливу на морально-психологічний стан бійця під час виконання завдань у зоні АТО // Український психологічний журнал. 2018. № 1 (7). С. 41–57. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711671/1>
5. Дослідницька агенція Fama. Стартувало всеукраїнське дослідження ментального здоров'я та стійкості родин, 2025.
URL: <https://osvitoria.media/news/ctartuvalo-vseukrayinske-doslidzhennya-mentalnogo-zdorov-ya-ta-stijkosti-rodyn/>
6. Грабовенко Н. В. Соціально-педагогічна робота з сім'ями, що виховують дітей з обмеженими фізичними можливостями, в умовах реабілітаційного центру : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка». Київ, 2008. 20 с.
7. Іванова І. Б. Соціальна робота з людьми з особливими потребами : навч. посіб. Київ : Задруга, 2011. 416 с.
8. Іванова І. Б. Соціальні проблеми дітей і батьків у контексті їхнього ставлення до ситуації // Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів. Київ : Логос, 2000. С. 58–74.

9. Кас'яненко О. М. Спільна діяльність освітніх закладів та сім'ї у вихованні дитини з особливими потребами // Вища школа і ринок праці: інтеграція, модернізація, інтернаціоналізація: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мукачеве, 19–21 жовтня 2016 р.). Мукачеве : Вид-во МДУ, 2016. С. 96–98.

10. Карперс (Recognition and Services) Act, 1995, Великобританія. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1995/12/contents>

11. Козак О. В. Особливості надання психологічної підтримки сім'ям ветеранів війни // Медична діагностика, лікування та реабілітація, 2025. С. 18–20. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/48591/2/MCTD-HPC_2025_Kozak_O-Peculiarities_of_providing_18-20.pdf

12. Любецька М. М. Аналіз зарубіжного досвіду надання соціальних послуг, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. Хмельницький університет управління та права, 2018. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2018/24.pdf

13. Охорона психічного здоров'я в умовах війни / Т. Семигіна та ін. Київ: Наш формат, 2017. URL: <https://elib.nou.edu.ua/bitstream/123456789/100/1/Ohorona%20psyhichnogo%20zdorovya.pdf>

14. Попелюшко Р. П. Причини виникнення та механізм розвитку ПТСР у комбатантів // Матеріали наукової конференції, 2016. URL: <https://forbes.ua>

15. Психологічна допомога дітям та батькам від організацій-членів УМПД – добірка з контактами // Українська мережа за права дитини, 2025. URL: <https://childrights.org.ua/news/psychologichna-dopomoga-dityam-ta-batkam-vid-organizaczij-chleniv-umpd-dobirka-z-kontaktamy/>

16. Психологічна підтримка для батьків дітей з інвалідністю // Центр життєстійкості, 2025. URL: <https://info.nvrada.gov.ua/psychologichna-pidtrymka-dlya-batkiv-ditej-z-invalidnistyu/>

17. Психологічна підтримка для батьків дітей з інвалідністю: важливість групових та індивідуальних занять // INVAK.INFO, 2025. URL: <https://invak.info/2025/08/13>
18. Удод С. Ю. Сімейна взаємодія та адаптація в родинях військових в умовах війни // Вісник, 2023. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/42102/1/Udod.pdf>
19. Улютін Д. У 2026 році підтримка сімей із дітьми зросте вдвічі // Міністерство соціальної політики України, 2025. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/u-2026-rotsi-pidtrymka-simey-iz-ditmy-zroste-vdvichi-denys-ulyutin>
20. Україні запрацює нова соціальна послуга з комплексного розвитку та догляду дітей з інвалідністю // Міністерство соціальної політики України, 2025. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/v-ukrayini-zapratsyuye-nova-sotsialna-posluha-z-kompleksnoho-rozvytku-ta-dohlyadu-ditey-z-invalidnistyu>
21. Хомченко О. Є. Реалізація комплексної системи заходів соціального захисту та соціальних послуг в Італії // Вестник РУДН. Серія "Юридичні науки". 2013. № 1. С. 91–100. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2018/24.pdf
22. Шевченко Р. П. Соціальна інтеграція та підтримка родин ветеранів // ДДУВС, 2024. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/13744/1/97.pdf>
23. Al Sayed, H., et al. Challenges faced by families of individuals with disabilities. Psychology Town, 2020. URL: <https://psychology.town/psychosocial-issues-in-disability/challenges-families-individuals-with-disabilities/>
24. Al Sayed, H., et al. Challenges faced by families of individuals with disabilities. Psychology Town, 2020. URL: <https://psychology.town/psychosocial-issues-in-disability/challenges-families-individuals-with-disabilities/>
25. Amilon A. Economic impact of childhood disability on families: A systematic review // Journal of Family Economics. 2025. Vol. 8, № 2. P. 105–118. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/40128054/>
26. Amilon A. Psychosocial adversities in adulthood among individuals who grew up with family disability, 2025. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0277953625003466>

27. Apanasionok M.M. Digital Psychological Wellbeing Interventions for Family Carers of People with Intellectual and Developmental Disabilities, 2025. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12247015/>
28. Bundessozialhilfegesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 23. März 1994. URL: <http://www.gesetzesweb.de/BSHG.html>
29. CDC. The Mental Health of People with Disabilities. 2024. URL: <https://www.cdc.gov/disability-and-health/articles-documents/mental-health-of-people-with-disabilities.html>
30. European Social Fund Plus (2025). A helping hand for families of children with disabilities. URL: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/projects/helping-hand-families-children-disabilities>
31. Giesbers S. A. H. Measuring emotional support in family networks: Adapting the Family Network Method for people with intellectual disability, 2018. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7379605/>
32. Hastings R. P., et al. Stress and social support in families with disabled children // Journal of Child Psychology and Psychiatry. 2005. Vol. 46, № 2. P. 277–287. DOI: 10.1111/j.1469-7610.2004.00343.x
33. Horizon Europe. Improving the quality of life of persons with intellectual disabilities and their families, 2025. URL: <https://www.horizon-europe.gouv.fr/improving-quality-life-persons-intellectual-disabilities-and-their-families-39846>
34. Maftai A. How Family Quality of Life, Hope, and Social Support Alleviate Psychological Distress in Families Experiencing Disability // Rev Res Educ Med. 2025. URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/7148>
35. National Carers' Strategy, UK, 1999. URL: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/www.dh.gov.uk/en/SocialCare/Deliveringadultsocialcare/Carers/NewDealforCarers/index.ht>
36. Nicolais G. Family dynamics and resilience in parenting children with disabilities // Journal of Social Psychology. 2016. Vol. 131, № 4. P. 347–360.

URL: <https://psychology.town/psychosocial-issues-in-disability/disability-impact-family-relationships-resilience/>

37. Nicolais G. Siblings' psychosocial role in families with disabled children // European Journal of Social Sciences Education and Research. 2016. Vol. 3, № 1. P. 29–37. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/publication/4054136>

38. PMC. Family dynamics and psychosocial functioning in children with disabilities, 2014. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4725793/>

39. PMC. Family function, anxiety and depression in adults with disabled children, 2023. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10644035/>

40. Rakap S., Vural-Batik M. Mitigating the impact of family burden on psychological health in parents of children with special needs: Buffering effects of resilience and social support // J Appl Res Intellect Disabil. 2024. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jar.13179>

41. Rakap S. Parental coping behaviors in families with disabled children // Journal of Disability Studies. 2024. Vol. 12, № 1. P. 45–59. URL: <https://psychology.town/psychosocial-issues-in-disability/family-needs-adaptation-models-disability-support/>

42. Reichman N. E., et al. Impact of Child Disability on the Family // Pediatrics. 2007. Vol. 120, № 3. P. 441–448. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11242919/>

43. Singhi P., Malhi P., Sahni K. Psychosocial problems in families of disabled children // Journal of Tropical Pediatrics. 1990. Vol. 36, № 6. P. 289–293. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/2142891/>

44. Song S., Kim M. Social support and parental stress among families of children with disabilities // Family Relations. 2015. Vol. 64, № 3. P. 375–388. DOI: 10.1111/fare.12118

45. Spero Child International. Why psychosocial support is important for parents of children with disabilities, 2025. URL: <https://sperochildinternational.org/why-psychosocial-support-for-parents-and-children-with-disabilities-is-important-for-their-mental-health/>

46. TrueUA. У 2026 році підтримка сімей із дітьми зросте вдвічі: хто отримає 50 тис. грн, 2025. URL: <https://trueua.info/news/u-2026-rotsi-pidtrymka-simey-iz-ditmy-zroste-vdvichi-khto-otrymaye-50-tys-hrn>

47. Wiley Online Library. Exploring Mental Health, Self-Compassion and Support in Different Types of Disability. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cch.70150?af=R>

48. Xia C. Anxiety, Depression, Quality of Life, and Family Support for Parents of Children with Disabilities, 2023. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10629400/>